מדרש · אגדה · סדר עולם רבה · מפרשים

מאיר עין על סדר עולם רבה

רבי ירוחם מאיר ליינר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מאיר עין על סדר עולם רבה

רבי ירוחם מאיר ליינר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מאיר-עין-על-סדר-עולם-רבה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 7
פרק ה 8
פרק ו 8
פרק ז 8
פרק ח 9
פרק ט 9
פרק י 9
פרק יא 10
פרק יב 10
פרק יג 11
פרק יד 12
פרק טו 12
פרק טז 12
פרק יז 13
פרק יח 15
פרק יט 15
פרק כ 16
פרק כא 18
פרק כב 18
פרק כג 19
פרק כד 20
פרק כה 21
פרק כו 22
פרק כז 23
פרק כח 23
פרק כט 25
פרק ל 26

פרק א

פסקה א

מאדם, ילקוט בראשית (רמז מ"ב):
אלף ותרנ"ו שנים, בראשית רבה (פל"ח ס"א):
אדם ק"ל, בראשית (ה' ג'):
שת ק"ה, שם (ה' ו'):
אנוש צ', שם (ה' ט'):
קינן ע', שם (ה' י"ב):
מהללאל ס"ה, שם (ה' ט"ו):
יד קמ"ב, שם (ה' י"ח):
חנוך ס"ה, שם (ה' כ"א):
מתושלח קפ"ז, שם (ה' כ"ה):
למך קפ"ב, שם (ה' כ"ה):
נ"ז שנה, בילקוט הגירסא נ"ח שנים ט"ס וצ"ל נ"ז שנה, והסדר הדורות מביא מסדר עולם הגירסא כ"ח שנה, וברשב"ם ב"ב (קכ"א ב') נ"ז שנה, ובשלשלת הקבלה נ"ו שנה, וביוחסין (מאמר א') כ"ח שנה, ובספר הישר (בראשית) אדם דראשון מת רמ"ג למלכות חנוך:
עד המבול, בשלשלת הקבלה (דף צ"ב) יש אומרים שמת י"ד שנים אחר המבול ועמד בג"ע עם אביו בימי המבול ואח"כ חזר בעולם, אבל לפי מספר שנותיו כלו בימי המבול:
ש"מ שנה, בראשית רבה (פכ"ו פ"ג), ילקוט נח (רס"ב), דברי הימים (רתתרע"ג):
אבינו אברהם, ילקוט נח (רס"ב):
בן מ"ח שנה, דש"מ שנה אחר המבול היה ההפלגה, וארפכשד נולד שנתים אחר המבול, ול"ח שנה עד שהוליד את שלח הרי ל"ז שנה, ול' שנה דשלח, ול"ד דעבר, ול' דפלג, ול"ב דרעו, ול' דשרוג, וכ"ט דנחור, וע' דתרח, הרי רצ"ב שנה, נמצא דכלו הש"מ שנה במ"ח שנה לאברהם אבינו:
אברהם אבינו, ילקוט לך (רס"ו):
ע' שנה, במדבר רבה (פי"ד סי"א), תנחומא בא (ס"ט), מכילתא בא (פסוק ויאפו), פסיקתא רבתי (פמ"ב ס"ג), עיין תוספות שבת (י' ב' ד"ה ושל), ע"ז (ט' א' ד"ה וגמירי), ובראשית רבה (פמ"ו ס"ב) שהיה בן פ"ה שנה, ובילקוט חיי שרה (רק"ו) שהיה בן מ"ח שנה, ובקהלת (רתתקס"ח שהיה בן ע"ה שנה, ומ"ש הגר"א בשם מדרש שהשלשים שנה

משעה שהציל אותו מאור כשדים ומשם התחיל הגרות, אנכי לא מצאתי זאת מדרש.
וכפי הנראה הלך בשיטת שלשלת הקבלה, ועיין הרלב"ג (לך לך):
מחרן כ"ז שנים כן, בילקוט הגירסא כ"ו שנה הן, ע"ש בזית רענן:
נ"א שנה, עיין שבת (י' ב'):
אבינו יצחק, ילקוט תולדת (רק"י):
ל"ז שנה, בראשית רבה (פנ"ה ס"ד, פנ"ו ס"ח), שמות רבה (פ"א ס"א), תנחומא וירא (סכ"ג), שמות (ס"א), פר"א (פל"א), תנא דבי אליהו רבה (פכ"ז), תנא דבי אליהו זוטא (פ"ב), ילקוט וירא (רצ"ח), זה"ק וירא (ק"ג א', קי"ט ב'), חיי שרה קכ"ג א'), ויחי (ר"ל ב'), עיין יבמות (ס"א ב'), בראשית רבה (פ"ק ס"י), ספרי וזאת הברכה (פשנ"ז)
מרובים על של חברון, בראשית רבה (פנ"ד ס"ו):
בו בפרק נולדה רבקה, בראשית רבה (פנ"ז ס"א):
יעקב, ילקוט בראשית (רמ"ב, תולדת (רק"י):
שימש, לאו דוקא דהא ביום שנולד לא שמש אלא כלומר ראה אותו (זית רענן):
נמצאת אומר ארבעה מתוך כ"ב דורות, דיעקב אבינו שמש את שם, ושם שמש את מתושלח, ומתושלח שמש את אדם הראשון:
ושבעה בני אדם, ב"ב (קכ"א ב'):
ועמרם ואחיה השילוני ואליהו, דעמרם ראה את יעקב אבינו, ואהיה ראה את עמרם, ואליהו ראה את אחיה, ואליהו חי וקיים לעולם, ולפי דעה זו אליהו לאו הוא פינחס, דאם היה פינחס לא היה צריך לחשוב את אחיה, דהרי פינחס ראה את עמרם:

פרק ב

פסקה א

אבינו יעקב, מגילה (י"ז א'):
בז' שנים, פר"א (פל"ו):
יצא מארם נהרים, ילקוט תולדת (רקל"ה):
ט' שנים, שהיה בן שמנה כשבא מחרן, ובן י"ז נמכר, הרי ט' שנים:
ירד יוסף, ילקוט וישב (רקמ"ו):
י"ב חדשים, עיין תנחומא וישב (ס"ח):
ועשה בבית האסורים י"ב שנה, תנחומא וישב (ס"ט), זהר חדש חקת (מ"א א'), עיין פר"א (פל"ט):
...שם, ילקוט וישב (רקמ"ה):

כמה גדול, סנהדרין (ס"ט ב'):
קע"ה שנים, בראשית (כ"ה ז'):
ק"פ שנה, שם (ל"ה כ"ח):

פרק ג

פסקה א

נאמר, ילקוטו לך לך (רע"ז):
שבאותו פרק נולד עיין סוטה (י"א א'), ב"ב (ט"ו א') סנהדרין (ק"ו א'), בראשית רב (פנ"ז ס"ד, פס"א פ"ד) זה"ק בא (ל"ב ב'):
או יכול, עיין פר"א (פמ"ח):
וימת יוסף, ילקוט שמות (רקס"ב):
ק"י שנה, בראשית (נ' כ"ו):
וכל זמן שהיה לוי קיים, עיין שמות רבה (פ"א ס"ד):
אחד מן האחים, שבת (ק"ו א'):
קי"ו שנה, עיין פר"א (פמ"ח):
כשנותיה של מרים, מרים היתה יותר מפ"ז שנה, דהרי נולדה עוד קודם אהרן, ונפטרה בשנה אחת עם אהרן, אכן פ"ז שנה נולדה קודם שיצאו ישראל ממצרים:
מכות מצרים, עדיות (פ"ב מ"י), ילקוט שמות (רקע"ו), ישעיה (רתקי"ד):
י"ב חדש, כלומר שלא ינגפו בת אחת, אלא מתחלת מבתן עד סופה י"ב חדש, שיהיו נמוקים והולכים עד שיכלו (הראב"ד):
מן הפסח ועד העצרת, דכתיב שבת בשבתו, ומצאנו בפסח ועצרת שנקראו שבתות, דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת ויקרא (כ"ג ט"ו), דהיינו ממחרת יום טוב הראשון של פסח, וכתיב עד ממחרת השבת השביעית תספרו (שם כ"ג ט"ז), דהיינו עצרת, והא דקאמר בשבתו, מפני שיום טוב של עצרת תלוי ביום טוב של פסח, מה שאין כן בשאר מועדים שאינן תלוים זה בה (הראב"ד):
לאחר י"ב חדש, ר"ה (י"ז א'):
נפשן כלה וגופן כלה, בסדר עולם דפוס אמשטרדם הגירסא נפשן בלה וגופן בלה:
והמלעיגין, בסדר עולם מדפיסים הראשונים הגירסא ויהודים המלעיגין:
כלה והן אינן כלין, בסדר עולם מדפיסים הראשונים הגירסא בלה והן אינן בלין:

פרק ד

פסקה א

י"ב חדש, עדיות (פ"ב מ"י):

ודורו אינן, סנהדרין (ק"ח א'):

זה אייר, ר"ח (י"א ב'), ע"ש ברש"י:

חכמים כדברי רבי אליעזר למבול וכדברי רבי יהושע לתקופות, חכמי ישראל מונין למבול כרבי אליעזר, שנות נח ובריאת עולם ושנות הדורות כרבי אליעזר, מונין מתשרי תחלת השנים ולא משום דסבירא להו בתשרי נברא העולם, אלא דתשרי ראש השנה לשנים, ובניסן נברא העולם כדקתני, ולתקופה כרבי יהושע, כשמונין תקופת החמה והלבנה מונין מניסן, לומר שמניסן נבראו, ובתחלת ליל רביעי שמשה חמה בניסן, לפיכך אין תקופת ניסן נופלת אלא בד' רביעי היום, לפי שלעולם וגם ורביע בין תקופת שנה זו לתקופה שכנגדה לשנה הבאה, וכן מולדות הלבנה מונין מולד ניסן ראשון בלילי רביעי בתשעה שעות ותרמ"ב חלקים (רש"י):

ויהי הגשם, ילקוט נח (רנ"ו):

עד כ"ז בכסלו, לדעת רבי אליעזר:

לפי מעשיו, בילקוט איתא כאן, מכ"ז בכסלו עד אחד בסיון, ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום, מן אחד בסיון התחילו לחסור, שנאמר והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירים בעשירי באחד לחדש, עשירי לירידת גשמים זה אב, שמקצת היום ככולו:

מן הארץ, ט"ס וצ"ל מן ההרים, וליתא בילקוט, כי המים היו גבוהים ט"ו אמה למעלה של גובה כל ההרים:

וכלו לששים יום, המים מן ההרים:

טפח ומחצה בכל יום, כי אמה היא ששה טפחים:

הא כמה היתה גבוהה מן הארץ ד' אמות, מן הארץ ט"ס וצ"ל מן ההרים, כי בט"ז ימים ירדה התיבה ד' אמות, אמה לד' ימים:

י"א אמה, דהמים היו גבוהים ט"ו אמה למעלה מן ההרים, והתיבה נחה על לסוף ט"ז ימים כשירדה ד' אמות על הרי אררט, לכן צ"ל שהיתה י"א אמה משוקעת במים:

שהתחילו המים לחסור, היינו מיום אחד בסיון עד עשרה בתמוז, עיין רש"י נח (פ"ח פ"ו):

ולא מצאה וגו', לפי זה החשבון אתי שפיר שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, כי זה היה בי"ז בתמוז, ועדיין לא נראו ראשי ההרים:

על ראשי ההרים, כי אז נראו ראשי ההרים:

מקצת החדש ככולו, דכתיב בראשון אף שהיה רק באחד לחדש, עיין ר"ה (י' ב'):
כמקפה, כמרק:
הרי י"ב, בראשית רבה (פל"ג מ"ז):

פרק ה

פסקה א
כל שבעת, ילקוט שמות (רקע"ב):
ומכוונין אותו לט"ו בניסן, ליתא בילקוט:
בין הבתרים, תנחומא בא (ס"ט):
אצל אבינו אברהם לבשרו, בראשית רבה (פ"ג סי"ב), עיין פר"א (פכ"ט):
נולד אבינו יצחק, ר"ה (י"א א'), ובתנחומא פקודי (סי"א) באחד בניסן הולד יצחק:
בי"ד יום בו, שבת (פ"ח א):
חמישי היה, בילקוט הגירסא ויום ד' היה, כפי הנראה רצה אחד לתקן, ובאמת קלקל, כי כאן הוא דעת רבנן שביום ו' היה ר"ח ניסן כדאיתא בשבת:
שם נתנו, סנהדרין (נ"ו ב'), ילקוט בשלח, (ררנ"ז), עיין מכילתא בשלח (פסוק ויצעק):
רבי חייא, צ"ע דרבי חייא היה אחר רבי יוסי עיין פסיקתא רבתי (פכ"א סי"ט):
על המים, דכתיב שם ובאילם שתים עשרה עינת מים:
ועוד למדנו, קידושין (ל"ח א') לקמן (פרק י'):

פרק ו

פסקה א
ביום השביעי, יומא (ד' ב'), עיין תנחומא תשא (סל"א):
בי"ז בתמוז ירד, דישב שם מ' יום:
מה ברכה, תנחומא פקודי (סי"א):
אמר להם, ילקוט פקודי (רתי"ז):

פרק ז

פסקה א
התחילו, ספרא צו (פסוק ומפתח אהל מועד):
ראשון למעשה בראשית, שבת (פ"ז ב') אותו יום נטל עשר עטרות, וכאן חשב י"א והוסיף לשחיטת צפון והוא בכלל ראשון לעבודה, עיין תנחומא פקודי (סי"א):

זו עולה, בראשית רבה (פכ"ב ס"ה):
בו ביום, זבחים (ק"ב א'):
ויום השבת היה דר"ח ניסן היה ביום ראשון:

פרק ח

פסקה א
חסר עשרה ימים, דבראש חדש סיון באו למדבר סיני:
מ"ב מסעות, עיין רש"י מסעי (פל"ג פ"א):

פרק ט

פסקה א
שנסתלקה הבאר, תענית (ט' א'), לקמן (פרק י'):
החזירו הבנים, עיין ב"ב (קי"ז א'):
מבאי מצרים, עיין ב"ב (ק"כ א'):

פרק י

פסקה א
ויהי בארבעים, ילקוט יהושע (ר"א):
את כל התורה כולה, בילקוט איתא שנאמר הואיל משה באר וגו':
ימיך למות, בילקוט איתא באותו יום נאמר לו וצו את יהושע, מה היתה צואתו, חזק ואמץ כי אתה תביא וגו':
ולא נס לחה, בילקוט איתא ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום:
משה רבינו, בילקוט איתא מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום שנאמר את מספר ימיך אמלא:
שלשה פרנסים, תענית (ט' א'):
באר ועמוד ענן והמן, לעין (פרק ט'):
מן המן, קידושין (ל"ח א'):
חסר שלשים יום, דהמן התחיל לירד בט"ז באייר:
שהיו אוכלין, לעיל (פרק ה'):

פרק יא

פסקה א

ונטלו להם, יהושע (ד' ט'):

ונטלו להם, שם (ד' ח'):

בקצה מזרח יריחו, שם (ד' י"ט):

שבשמרון שבצד שכם, דשכם ושמרון שניהם במטה אפרים היו, וכתיב עד מקום שכם עד אלון מורה בראשית (י"ב ו'), וכאן כתיב אצל אלוני מרה:

בשבעים לשונות, סוטה (ל"ב א'):

באחד עשר בניסן, עיין יבמות (ע"א ב'):

יום השבת היתה, ירושלמי שבת (פ"א ה"ח):

כלב אמר, זבחים (קי"ח ב'):

ששמנה מאות, עיין ערכין (י"ב ב'), ילקוט יהושע (רכ"ג):

פרק יב

פסקה א

יהושע פרנס, ילקוט יהושע (רל"ה):

ימים האריכו, דכל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים שבת (ק"ה ב'):

ואחריו עתניאל, ילקוט שופטים (רמ"א):

ארבעים שנה, דכתיב ותשקט הארץ ארבעים שנה וימת עתניאל בן קנז שופטים (ג' י"א):

שמנה שנים, שם (ג' ח'):

ואחריו אהוד, ילקוט שופטים (רמ"ב):

שמנים שנה, דכתיב ותשקט הארץ שמונים שנה שופטים (ג' ל'), ואחר כך כתיב ואהוד מת שם (ד' א'):

שמנה עשרה שנה, שם (ג' י"ד):

בימיו היה שמגר, דכתיב ואחריו היה שמגר שם (ג' ל"א), ואחר כך כתיב ואהוד מת שם (ד' א'):

בימי עגלון היה, דלכן הלך אלימלך למואב דאז מלך עגלון מלך מואב על ישראל, וחולק על זה דאבצן הוא בעז:

מת בשנת השנית, איתא בספר מי השלוח לאדוני אבי זקני אדמו"ר הרגב הגאון הקדוש זצללה"ה (ח"ב בהעלתך פי"א פל"ג), על פסוק הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ה'

חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד, שמלשון זה משמע שנלקח מהם נפש יקר למאד, כמו שמצינו שכתיב שמואל (ב' כ"ד ט"ז) ויאמר למלאך המשחית בעם רב, ואיתא על זה בברכות (ס"ב ב') אמר רבי אלעזר אמר ליה הקב"ה למלאך טול לי רב שבהם שיש בו ליפרע מהם כמה חובות באותה שעה מת אבישי בן צרויה ששקול כרובה של סנהדרין, וכן משמע בכאן שמת באותה שעה נפש יקר, ונראה שזה היה נחשון בן עמינדב, וסמך לזה מזה"ק בהעלתך (קנ"ו א') הא אנא פגימא ואהרן פנים ונחשון בן עמינדב פגים, כי נחשון היה דרועא שמאלא, כדאיתא בזה"ק ואתחנן (ר"ם '), ומיתת משה ואהרן נכתב בתורה, ומיתת נחשון לא נכתב:

ואלימלך אחיו, ב"ב (צ"א א'):

ארבעים שנה, דכתיב ותשקט הארץ ארבעים שנה שופטים (ה' ל"א):

ב' שנים, צ"ל עשרים שנה שם (ד' ג'):

וארבעים שנה, דכתיב ותשקט הארץ ארבעים שנה בימי גדעון שם (ח' כ"ח):

אחרי אבימלך, להושיע את ישראל תולע בן פואה בן דודו איש ישששכר:

שתים ועשרים שנה, שם (י' ג'):

ו' שנים, שם (י"ב ז'):

ז' שנים, שם (י"ב ט'):

פרק יג

פסקה א

עלי פרנס, ילקוט שמואל (רקל"ט):

ארבעים שנה, שמואל (א' ד' י"ח):

ויום שמת, זבחים (קי"ח ב'):

ויהי מיום, ילקוט שמואל (רק"ג):

שבת הארון, בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה, והכ' שנה היו י"א שנה ששפט שמואל, וב' שנה שמלך שאול בחיי שמואל, וז' שנה שמלך דוד בחברון על יהודה, ואז העלה את הארון מקרית יערים:

והכה נחש העמוני, שמואל (א' י"א י"א):

ומשחוהו ישראל, פירוש דמלכוהו אז כי נמשח כבר היה, והוא מלשון הכתוב ומשחת את חזאת מלכים (א' י"ט ט"ו):

שניה ירד, שמואל (א' י"ג):

אלא נ"ב, תענית (ה' ב'):

ועוד, מיותר:
ושנה אחת, עיין לעיל:
חמש שנים, עיין סנהדרין (כ' א'):

פרק יד

פסקה א
ויהי, ילקוט שמואל (רקמ"ב):
כל ארבעים ושלש שנה, דמ"ג שנה היה מהעת שהעלה דוד את הארון עד שנבנה בית המקדש:
בסדר עולם מדפוס ווארשא נוסף כאן תיבת בצידון והוא ט"ס:
ונסתלק אביתר, שלא עלה לו יומא (ע"ג ב'):
ויהי מקץ, ילקוט שמואל (רקמ"ט):
מקץ ארבעים, נזיר (ה' א') עיין תוספות שם (ד"ה הני):

פרק טו

פסקה א
אז יקהל, ילקוט מלכים (רקפ"ז):
ראים ברדת, בילקוט איתא וכה"א במקהלות ברכו אלהים תהלים (ס"ח כ"ז), אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד מנשה:
ויאהב שלמה, ילקוט מלכים (רקע"ב):
את הבית, עיין רש"י מלכים (א' ג' ג'):
אחיה אמר, ילקוט מלכים (רקצ"ו):
אם תשמע, וכתיב אחריו והייתי עמך ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לדוד:
ולבנו ג', כי בשנה הרביעית נשא את בת פרעה, עיין לקמן (פרק ט"ז):

פרק טז

פסקה א
והימים, ילקוט מלכים (רקצ"ו):
י"ד שנה, צ"ל י"ז שנה מלכים (א' י"ד כ"א):
ג' שנים, שם (ט"ו ב'):
ראהו דוד, לרחבעם:

וירדף, ילקוט מלכים (רר"ה):
כח ירבעם, בילקוט איתא ויגפהו ואין אתה יודע מי הוא שנוגף, הרי ירבעם קבר את אביה ומלך אחריו כ' שנה (צ"ל ב' שנה, כי רחבעם מלך י"ז ואביה ג' הרי כ', וירבעם כ"ב, הרי חי ב' שנה אחריו, (זית רענן), הא אינו אומר ויגפהו אלא באביה, ומפני מה נגפו המקום, מפני שהוא עומד ומחשד (נ"א ומיסר) את ישראל, וכן צ"ל כאן:
נגפו הקב"ה, בילקוט איתא ועל שקרא לאחיה בכלל, אולי צ"ל בליעל, או פירושו דכתיב ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל דברי הימים (ב' י"ג ז'), ואחיה בכלל:
ארבעים ואחת שנה, מלכים (א' ט"ו י'):
חמש עשרה לאסא, כדכתיב בדברי הימים (ב' ט"ו י"ט) ומלחמה לא היתה עד שנת שלשים וחמש למלכות אסא, והיא שנת ט"ו לאסא, עיין (הערה י"ב), ומה דכתיב בימיו שקטה הארץ עשר שנים שם (י"ג כ"ג), היינו מה' שנים למלכותו עד ט"ו" ובצמח דוד (ח"א תתקצ"ג לאלף השלישי) איתא בימי אסא שקטה הארץ ממלחמה מתחלת מלכותו עשר שנים עד שנת תתקצ"ג, ומשם והלאה היתה מלחמה בין אסא ובין בעשא כל ימיהם עיין רש"י דברי הימים (ב' פי"ד פ"ו):
כ"ב שנה, מלכים (א' י"ד כ'):
שתי שנים, שם (ט"ו כ"ח):
ל"ו שנה, דבשנת ט"ז לאסא כלו ל"ו שנה ממלכות שלמה, לכן נקראת ל"ו למלכות אסא, דרחבעם מלך י"ז שנה, ואביה ג', וט"ז דאסא הרי ל"ו, והיתה עתידה לחזור מלכות בית דוד אחר ל"ו שנה, ועל שקלקל אסא לא חזרה, עיין לעיל (פרק ט"ו):
שעה, צ"ל שנה:
ובימי אחז, בילקוט הגירסא ובשנת ג' לאחז, עיין לקמן (פכ"ב):

פרק יז

פסקה א

בעשא מלך, ילקוט מלכים (רר"ז):
כ"ד שנה, מלכים (א' ט"ו ל"ג):
שתי שנים, שם (ט"ז ח'):
בשנת כ"ז שם (ט"ז י'), אע"ג דלעיל (פט"ז) אמר שאסא קבר את בעשא בשנת כ"ו למלכות, ואלה מלך ב' שנים הרי כ"ח, צ"ל דשנים מקוטעות היו, ולא מלך שנים שלמים, וכ"כ המפרשים (זית רענן):
זמרי הרג, שם:

ז' ימים, שם (ט"ז ט"ו):
ארבעים שנה, צ"ל ארבע שנים, וכ"ה הגירסא בילקוט, דעמרי מלך מכ"ז לאסא עד ל"א ד' שנים ביחד עם תבני, ומל"א עד ל"ח מלך עמרי מלכות שלמה ח' שנה, הרי י"ב שנה מלך, וברש"י מלכים (א' פט"ז פכ"ג) איתא דמלך חמש במחלוקת ושבע במלכות שלמה:
ל"א לאסא, מלכים (א' ט"ז כ"ג):
ליהושפט בנו, כ"ה הגירסא לקמן, ובתוספתא סוטה (פיב ה"ג), ובילקוט, וברש"י מלכים (א' פט"ז פכ"ב), והגר"א הגיה דצ"ל ליהורם בן בנו, וצ"ע דתבני נהרג ל"א שנה למלך אסא עיין (הערה ז'), ואסא מלך מ"א שנה מלכים (א' ט"ו י'), הרי י' שנה מלך אסא אחר הריגת תבני. ואחר אסא מלך יהושפט בנו כ"ה שנים שם (כ"ב מ"ב), ואחר כך מלך יהורם בן יהושפט, הרי דהיה מהריגת תבני עד שמלך יהורם ל"ה שנה, ויהורם היה בן ל"ב שנה במלכו שם (ב' ח' י"ז), נמצא דנולד יהורם ג' שנים אחר הריגת תבני, ואיך אפשר לומר דמפני שנשא יהורם בת עמרי לכן הרגו את תבני, ולפי חשבון הגר"א נשא יהורם בת עמרי בן שתי שנים עיין באור והגהות הגר"א (הערה י"ב), וזאת לא מצינו רק בחצרון וחמול, עיין רש"י דברי הימים (ב' פכ"ב פ"ב):
י"ב שנה, מלכים (א' ט"ז כ"ג):
ארבע לאחאב, שם (כ"ב מ"א):
ל"ה שנה, שם (כ"ב מ"ב):
שלש עשרה שנה, בילקוט הגירסא י"ב:
ג' שנים, בילקוט הגירסא ג' שנים ומחצה:
מלך שנתים, מלכים (א' כ"ב נ"ב):
בשנת שתים, ילקוט מלכים (ררכ"ג), וכך הגירסא שם, בשנת י"ט (צ"ל י"ח, מלכים ב' ג' א') ליהושפט מלך יורם בן אחאב י"ב שנה שכן הוא אומר באחזיהו וימת כדבר ה' אשר דבר (ביד עבדו) אליהו וימלך יהורם תחתיו בשנת שתים ליהורם בן (אחאב) [יהושפט מלך יהודה] כי לא היה לו בן א"ר יוסי אפשר לומר כן, תוספתא סוטה (פי"ב ח"ב):
בשנת י"ט, צ"ל בשנת י"ח, עיין (הערה ט"ז) והרלב"ג מלכים (ב' פ"א פי"ז):
ז' שנים משנגנז, היינו בשנת ג' ליהורם, כי בשנה השנית לאחזיהו נגנז אליהו:
אלא כיון שהשיא אסא, דמהריגת תבני עד שמלך אחזיהו מלך יהודה היה מ"ב שנה, דעמרי מלך אחר תבני מלכות שלמה ח' שנים עיין (הערה ז'), ואחאב מלך כ"ב שנה מלכים (א' ט"ז כ"ט), ובשנת שתים עשרה שנה ליורם בן אחאב מלך ישראל מלך אחזיהו בן יהורם מלך יהודה שם (ב' ח' כ"ה), הרי מ"ב שנה עד אחזיהו:

פרק יח

פסקה א

בימי יהורם, ילקוט מלכים (ררכ"ג):
שבע שנים, מלכים (ב' ח' א'):
נלחם בישראל, שם (ו'):
ומשח את חזאל, שם (ח' י"ג), ולאו משיחה ממש הוא, אלא שניבא עליו שיהיה מלך על ארם:
יונה בן אמתי, עיין לקמן (פי"ט):
ומשח את יהוא, מלכים (ב' ט'):
ותקח יהושבע, ילקוט מלכים (ררל"ב):
כ"ג ליואש, מלכים (ב' י"ב ז'):
קנ"ה שנה, ל"ז דשלמה, רחבעם י"ז, אביה ג', אסא מ"א, יהושפט כ"ה, יהורם ח', אחזיה א', יואש כ"ג הרי קנ"ה שנה, עיין רש"י דברי הימים (ב' פכ"ד פ"ז):
ויזקן יהוידע, וישבע ימים וימת בן מאה ושלשים שנה במותו:
קלקלה, בילקוט הגירסא קללה:
יואש עצמו, תנחומא וארא (ס"ט):

פרק יט

פסקה א

יהוא מלך, ילקוט מלכים (ררל"ב):
כ"ח שנה, מלכים (ב' י' ל"ו):
יונה בן אמתי, עיין לעיל (פי"ח):
י"ז שנה, מלכים (ב' י"ג א'):
ל"ז שנה, שם (י"ג י'):
ואלישע חלה, ילקוט מלכים (ררל"ג):
מי"ט שנה ליהושפט, עיין לעיל (פי"ז) דאליהו נגנז בשנה השנית לאחזיהו:
משש שנה, ו' שנה דיהושפט, יהורם ח', אחזיהו א', יואש ל"ז, וט' שנה ליהואש מלך ישראל הרי ס"א שנה:
בשנת שתים, מלכים (ב' י"ד א'), ילקוט מלכים (ררל"ג):

י"ב לאמציה, השמן רענן גורס י"ד לאמציה, דאיתא לקמן בו בפרק מת יהואש, ואחרי מות יואש חי אמציה ט"ו שנה הרי כ"ט שנה שמלך אמציה:
בן שש עשרה, ילקוט מלכים (רלר"ד):
בימי אבותיו, עיין רש"י מלכים (ב' פי"ד פכ"ב, פט"ו פ"ח), ודברי הימים (ב' פכ"ה פכ"ז):
מיתת תחלואים, ביהורם כתיב וימת בתחלאים רעים דברי הימים (ב' כ"א י"ט), אחזיהו ע"י אחרים שם (כ"ב ט'), וביואש כתיב כי עזבו אתו במחליים רבים שם (כ"ד כ"ה):
שנה אחת, עיין רש"י מלכים (ב' פט"ו פ"ח):
ישב על כסאו, משמע דישב כבר:
וג' מלכים, צ"ל וד' מלכים, דזכריה בן ירבעם מת בשנת ל"ה לעזיהו, ואחריו שלום בן יבש בשנת ל"ט, ואחריו מנחם בן גדי בשנת מ"ט, ואחריו פקחיה בן מנחם בשנת נ"ב, ואחר כך מת עזיהו, עיין מלכים (ב' ט"ו):
מ"א שנה, שם (י"ד כ"ג):

פרק כ

פסקה א

אל אצל, ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה, ויליף מזה דהיכא דכתיב רעש מדבר מרעש שהיה בימי עזיהו:
חזון ישעיהו, ילקוט הושע (רתקט"ו):
שכולן נתנבאו בפרק אחד, דבישעיה והושע כתיב בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו, ובעמוס כתיב בימי עזיה, ובמיכה כתיב בימי יותם אחז יחזקיה:
ביום הרעש, דלא מת עזיהו אלא נצטרע כדאיתא בתנחומא צו (סי"ג):
שכולן קדמו את מיכה, דבמיכה לא כתיב בימי עזיהו:
חזון עבדיה, ילקוט עבדיה (רתקמ"ט):
בימי אמציה, מלכים (ב' י"ד ז'), ובילקוט הגירסא בימי יהושפט, עיין רש"י מלכים (א' פכ"ב פמ"ח):
אדומיים כדבר אלישע, צ"ל ארמים בימי אלישע, מלכים (ב' ח'), וב"ה הגירסא בילגוט:
לא עמדו, בילקוט הגירסא לא העמידו מלך:
בימי אחז, ישעיה (ז'):
בימי חזקיהו, מלכים (ב' י"ח ח'):
בימי חזקיהו, שם (י"ט):

ובני זרח, זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם חמשה, ילקוט דברי הימים (רתתרע"ד), עיין תנחומא חקת (ס"ו), ורש"י דברי הימים (א' פ"ב פ"ו):
ובני קרח, אסיר ואלקנה ואביאסף:
וישלח ה', ילקוט דברי הימים (רתתרע"ז):
ויבא איש, ספרי וזאת הברכה (פשמ"ב):
אחיה אמר, ילקוט מלכים (רקפ"ג):
עדו הנביא, תנחומא תולדת (סי"ג):
מיכיהו אמר, ילקוט מלכים (ררי"ט, רר"כ):
יהוא בן חנני, צ"ע דכבר הביאו לעיל:
יואל ונחום, ילקוט מלכים (ררמ"ו), נחום (רתק"ס), ושם ליתא יואל:
וידבר ה' אל מנשה, אפשר דיליף מדכתיב אח"כ ודברי החזים המדברי אליו דברי הימים (ב' ל"ג י"ח), ובחבקוק כתיב לשון הזה חבקוק (א' א'):
ושריה בן מחסיה, בירמיה (נ"ב נ"ט) כתיב שריה בן נריה בן מחסיה, אך כ"ה הגירסא ברבה במדבר (פ"ח ס"ט), ובאיכה רבה (פ"ב פסוק ויחמס), וברש"י מגילה (ט"ו א'):
מרדכי היהודי, מגילה (טו"ו א'):
שתים לדריוש, אלו הם המ"ח נביאים לפי גירסת הגר"א ע"פ סדר אל"ף בי"ת, א) אוריהו, ב) אחיה, ג) איתן, ד) אליהו, ה) אליעזר, ו) אלישע, ז) אלקנה, ח) אמוץ, ט) אסף, י), יב) שלשה בני קרח, יג) ברוך, יד) גד, טו) דוד, טז) דניאל, יז) הושע, יח) הימן, יט) זכריה, כ) זכריה בן יהוידע, כא) חבקוק, כב) חגי, כג) חנני, כד) ידותון, כה) יהוא, כו) יהושע, כז) יואל, כח) יונה, כט) יחזיאל, ל) יחזקאל, לא) ירמיה, לב) ישעיה, לג) מיכה המרשתי, לד) מיכיהו הבן ימלה, לה) מלאכי, לו) מרדכי, לז) נחום, לח) נתן, לט) עבדיה, מ) עדד, מא) עדו, מב) עזריהו, מג) עמוס, מד) פינחס, מה) צפניה, מו) שמואל, מז) שמעיה, מח) שריה, עיין רש"י מגילה (י"ד א'):
משה ואלקנה, משה דברים (ל"ג א'), אלקנה שמואל (א' ב' כ"ז) עיין לעיל, שמואל שם (ט' ו'), דוד נחמיה (י"ב ב"ד), שמעיה מלכים א' י"ב כ"ב), עדו שם (י"ג א') עיין לעיל, אליהו שם (ב' א' י"ג), אלישע שם (ד' ט'), מיכה שם (א' כ' כ"ח), אמוץ דברי הימים (ב' כ"ה ז') עיין לעיל, ספרי וזאת הברכה (פשמ"ב):
מיכה ואמוץ, בילקו שמואל (רצ"א) איתא והמסורת מנה אחד עשר גברי דנקראו איש האלהים ומוסיף חנן בן יגדליהו ופסוק הוא בירמיה (ל"ח ד') בבני הרכבים:
בהם הראה, דברי הימים (א' כ"ו כ"ח, ב' טי"ז ז'):
בן אדם, יחזקאל (ב' א'), דניאל ח' י"ז):

פרק כא

פסקה א

באבינו אברהם, ילקוט תהלים (רתתס"ג):

ובשרה נאמר, מגילה (י"ד א'), ילקוט שופטים (רמ"ב):

ואבי יסכה, עיין לעיל (פ"ב):

עלץ לבי בה', רמה קרני, ולא רמה פכי, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן, מכלל דנביאה היתה:

ותכתב אסתר, מכלל דברוח הקדש נאמרה וניתנה ליכתב. ובמגילה (י"ד ב') יליף מותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקדש:

אלו מ"ח נביאים, עיין מגילה (י"ד א'), ולעיל (פ"כ הערה כ"ה):

יכול מפני, תוספתא סוטה (פי"ב ה"ה):

וכן משה, עיין מדרש תהלים (מי"ד):

וחמשים איש מבני הנביאים, עיין לעיל:

שאין לך, ילקוט מלכים (ררכ"ד):

תרדמה על האדם, וכתיב ותרדמה נפלה על אברם בראשית (ט"ו י"ב), הרי דתרדמה נבואה היא, עיין בראשית רבה (פי"ז ס"ה):

תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח, ובאברהם כתיב התהלך לפני והיה תמים בראשית (י"ז א'):

בשם, עיין תנא דברי אליהו רבה (פכ"ח) דשם נביא היה:

בעבר, עיין לעיל (פ"א) דעבר נביא היה:

אבל משנתנה תורה, צ"ע דבלעם היה אחר מתן תורה, עיין ילקוט בלק (רתשע"א), ובאור והגהות יעבץ (הערה ח'):

וכן במשה, עיין ברכות (ז' א'):

פרק כב

פסקה א

שלום, ילקוטי מלכים (ררל"ו):

ירח ימים בשמרון, מלכים (ב' ט"ו י"ג):

נטל עגל הזהב שבדן, דכתיב בעגל הזהב שבבית אל גם אותו לאשור יובל מנחה הושע (י' ו') עיין לקמן, מכלל דבפעם הראשון נטל עגל הזהב שבדן:

אפשר לומר כן, היה לו לומר בשנת ארבע לאחז שהרי כל ימי מלכות יותם שש עשרה שנה, רש"י מלכים (ב' פט"ו פ"ל):
ליותם בקבר ולא לאחז בחיים, מפני שעל יותם נאמר ויעש הישר בעיני ה' מלכים (ב' ט"ו ל"ד), ולהיפך באחז נאמר ולא עשה הישר בעיני ה' שם (ט"ז כ', שמן רענן):
בשנת שתים עשרה, עיין רש"י מלכים (ב' פי"ז פ"א):
אלו מכל ישראל, בילקוט איתא אלו הם עשרת השבטים שנסמכו על חזקיהו ופלטו עמהן, עיין רש"י עמוס (פ"ג פי"ב):
בהן אלא אחד משמנה שבהן ושאר העם היכן היה בדמשק, בילקוט איתא מישראל היושבים בשמרון בפאת מטה ובדמשק ערש אלא אחד משמונה שבהם ושאר העם היכן הוא בדמשק:
פרדסאות, גיטין (פ"ח א') פירש"י שומרים, ובערוך (ערך פרזדאות) גורס פרוזדאות:
תולין את הקלקלה במלכיהם, עד הושע בן אלה היו תולין הקלקלה במלכיהן שהיו מעכבין אותן מלעלות לרגל עמד זה ובטל פרדסאות ולא עלו לפיכך גלו כי עתה הזנית אפרים ואין להם לתלות במלך רש"י עמוס (פ"ה פ"ג):
על מלכי מצרים, בילקוט איתא שכן הוא אומר בשנת שתים עשרה לאחז מלך יהודה מלך הושע בן אלה בשמרון על ישראל תשע שנים, רבי יוסי אומר אפשר לומר כן:
למרדו, עיין רש"י מלכים (ב' פי"ז פ"א):

פרק כג

פסקה א

ויהי בארבע, ילקוט מלכים (רמז רל"ו):
בין גלות ראשונה, דגלות ראשונה היה בשנת ד' לאחז, וגלות שניה בשנת י"ב לאחז עיין לעיל (פכ"ב), שהיא שנת שש לחזקיה, ובפעם השלישית עלה בשנת י"ד לחזקיה:
אמר רבי יהושע בן קרחה, בילקוט הגירסא אמר רבי יוסי:
אחרי, צ"ל שנאמר אחרי, וכ"ה בילקוט:
שלח תרתן לאשדוד, עיין רש"י מלכים (ב' פי"ח פי"ז):
שטף, בילקוט הגירסא ושתף, אך כ"ה ברש"י ישעיה (פט"ז פי"ד):
ומואבים, בילקוט איתא והערביים:
כשני שכיר, בילקוט איתא ונקלה כבוד מואב:
ושמע שמועה, ושב אל ארצו:

והלך לכוש, צ"ע למה הלך שבנא לכוש, הלא סנחריב נפל בנב הסמוכה לירושלם, ובילקוט איתא שטף שבנא הסופר וכל סיעתו והוליכם בזיקים, עיין רש"י ישעיה (פל"ז פל"ו, פמ"ח פי"ד):

הארצות, בילקוט הגירסא האוצרות:

בכירה ומנקיא, בילקוט איתא בכרה ומנקיה, והוא ט"ס וצ"ל תיבה אחת בכרומנקיא, עיין במוסף הערוך (ערך כרומנקיא) פירוש בלשון יוני כבלי וזקי ידים, ובמעריך (ערך כירומניקיא) כתב דהוא מלה מורכבת בלשון מן כירו שפירושו ידים, ומן מניקיא שפירושו בתים, נמצא פירוש המלה בתי ידים של ברזל, ובשיר השירים רבה (פ"ד פסוק אתי מלבנון) הגירסא בקרקומניקיאה, עיין ירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב), וברות רבה (פ"ה פסוק ויאמר לה בעז), ובפסיקתא דרב כהנא (פכ"ה):

את תרתן ואת רבשקה, בפסוק כתיב את תרתן ואת רב סריס ואת רבשקה, עיין רש"י שם:

וכולן מלכים, דכתיב וישלח ה' מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר במחנה מלך אשור דברי הימים (ב' ל"ב כ"א), עיין סנהדרין (צ"ח ב'):

שלשה ימים, מלכים (ב' כ'):

כשם שעמדה לו לאחז, דיום שמת אחז נתקצר היום, ולא היה היום רק שתי שעות, כדי שלא יהא נספד, סנהדרין (צ"ו א'), עיין פר"א (פנ"ב):

עשר מסעות, דכתיב בא על עית (א), עבר במגרון (ב), למכמש יפקיד כליו (ג), עברו (ד), מעברה (ה), גבע מלון לנו (ו), חרדה הרמה (ז), גבעת שאול נסה (ח), נדדה מדמנה (ט), ישבי הגבים העיזו (י), עיין סנהדרין (צ"ד ב'):

נדדה מדמנה, צ"ל אחר צהלי קולך:

בפרס הפסח, שמות רבה (פי"ח ס"ה), עיין רש"י מגילה (ל"א א') ורש"י ישעיה (פל"ח פ"א), ושם (פ"ט פ"ב, פ"ל פל"ב) כתב ליל ששה עשר בניסן היה:

שגדעו, עיין רש"י שם (פל"ז פ"ל):

מימי גיחון, עיין ברגות (י' ב'):

פרק כד

פסקה א

בן שתים עשרה, ילקוט מלכים (רמ"ו):

את הפסל, ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני עיין ירושלמי ברכות (פ"ט ה"ב):

ל"ג שנה, דנ"ה שנה מלך מלכים (ב' כ"א א'), ובשנת כ"ב כשגלה עשה תשובה, עיין דברי הימים (ב' ל"ג), ובסנהדרין (ק"ג א'):
בן עשרים ושתים, ילקוט מלכים (ררמ"ז), עיין סנהדרין (ק"ג ב'):
ספר תורה, מלכים (ב' כ"ב ח'), טמון תחת הנדבך שהטמינוהו שם כששרף אחז (צ"ל אמון) את התורה (רש"י), עיין רש"י יחזקאל (פ"א פ"ב):
מאתים ושמנה עשרה שנה, דבשנת כ"ג ליואש בדק את הבית מלכים (ב' י"ב), ויואש מלך מ' שנה הרי י"ז מיואש, אמציה כ"ט שנה, עזיה ל"ז שנה, יותם ט"ז שנה, אחז ט"ז שנה, חזקיה כ"ט שנה, מנשה נ"ה שנה, אמון ב' שנים, וי"ז מיאשיהו דבשנת י"ח למלכו בדק את הבית, הרי ריי"ח שנה, עיין רש,י דברי הימים (ב' פכ"ד פ"ז):
ולמה נבדק מהרה בימי יואש, דמשנבנה בית המקדש עד שבדקו יואש לא היה רק קנ"ה שנה כדאיתא לעיל (פי"ח):
בית האלהים, וגם כל קדשי בית ה' עשו לבעלים:
גנז את הארון, יומא (נ"ב ב'):
קונן ירמיהו, תענית (כ"ב ב'):
בן עשרים ושלש, ילקוט מלכים (ררמ"ח):
כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל שובו נא איש מדרכו הרעה ומרוע מעלליכם וגו', הוא מעורב מאיזה פסוקים, ואולי כן צ"ל, כה אמר ה' וגו' אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם ירמיה (כ"ו):
שעה, בילקוט הגירסא שנה:
פרעה נכו, בילקוט איתא שנת רביעי ליהויקים היא שנת רשון לנבוכדנצר, ירמיה (כ"ה א'):
שנה ראשונה, לנבוכדנצר, מגילה (י"א ב'):
נתחתם גזר דינן, בילקוט איתא נחתם גזר דינם של ישראל לגלותם ונחתם גזר דינם של אומות העולם לשתות כוס החמה, עיין ירמיה (כ"ה):

פרק כה

פסקה א

בשנת שלוש, ילקוט מלכים (ררמ"ח):
אפשר לומר כן, עיין רש"י מגילה (י"א ב'):
ארבע ליהויקים, ירמיה (כ"ח א'):
משמלך, נבוכדנצר, עיין לעיל (פכ"ד):

מיד מל באיסוריו, ויקרא רבה (פי"ט ס"ו):
שבעת אלפים, רש"י מלכים (ב' פכ"ד פט"ז):
וכי מה גבורה, תנחומא נח (ס"ג):
שאחד מדבר, עיין גיטין (פ"ח א'):
חורי יהודה, רש"י מלכים (ב' פכ"ד פט"ו):
גורא, כלב קטן:
הארון, עיין לעיל (פכ"ד):
ירמיה הנביא, סנהדרין (פ"ט א'):
בשנה ההיא, עיין ירושלמי סנהדרין (פי"א ה"ה):
ירד להקביל, עיין פסיקתא רבתי (פכ"ו ס"ג):

פרק כו

פסקה א

ויהי בשלשים, ילקוט יחזקאל (רשל"ה):
משנמצא הספר, דבשנת י"ח ליאשיהו נמצא הספר עיין לעיל (פכ"ד), ויאשיהו מלך ל"א שנה הרי י"ד שנה מיאשיהו, יהויקים י"א שנה, ויהויכין לא מלך רק ג' חדשים ועשרת ימים, וה' שנים לגלות יהויכין היה הנבואה, הרי ל' שנה, עיין רש"י יחזקאל (פ"א פ"ב):
ואשב שם, ילקוט יחזקאל (רשמ"ג):
שני עונם, למספר ימים שלש מאות ותשעים יום:
משנכנסו לארץ, עיין רש"י בחקתי (פכ"ו פל"ה), יחזקאל (פ"ד פ"ה):
צדך הימני, שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום יום לשנה יום לשנה נתתיו לך:
ארבעים שנה, עיין רש"י שם (פ"ד פ"ו):
שעה, בילקוט הגירסא שנה:
עשר מסעות, ר"ה (ל"א א'):
שעה, בילקוט הגירסא שנה, עיין רש"י ירמיה (פל"ד פ"ח):
שתמצא אומר, בילקוט הגירסא כשתמצא לומר אחר ונסמך על מלכי מצרים:
שעה, בילקוט הגירסא שנה:
אלו גלו שלש גליות, במדבר רבה (פכ"ג סי"ד), עיין לעיל (פכ"ג):
בשנה השמינית לצדקיהו, עיין רש"י ירמיה (פמ"ז פ"א):
אותו הזמן, בילקוט הגירסא אותו זמן באותו פרק:

נ"ב יום נהרג גדליה, דבעשור לחדש החמישי נשרף הבית ירמיה (נ"ב), נשארו כ' יום מחדש אב, וכ"ט מאלול, וג' מתשרי הרי נ"ב יום, וכתב בסדר הדורות (ערך כגדליהו בן אחיקם) וסימנך גדליה גימטריא נ"ב, עיין ירמיה (מ"א), וברד"ק שם, ובר"ה (י"ח ב'):
שעה, בילקוט הגירסא שנה:
בשנת עשרים ושלש, עיין רש"י ירמיה (פנ"ב פ"ל), וביחזקאל (פכ"ט פי"ח):
בשנת עשרים ושבע, יחזקאל (כ"ט י"ז), עיין רש"י שם:
ירמיהו וברוך, רש"י ירמיה (פמ"ד פי"ד):
שעה, בילקוט הגירסא שנה, וב"ה ברש"י יחזקאל (פ"מ פ"א):

פרק כז

פסקה א

כל עשרים ושמונה, מט' בתמוז על ז' אב:
מה תלמוד לומר, עיין רש"י מגילה (י"א ב'):
מה תלמוד לומר, תענית (כ"ט א'):
מקרקרין, פירוש מהרסין, ובתענית איתא וקלקלו:
נאות מדבר, קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו, בהמ"ה בגימטריא חמשים ותרתין הוו, שבת (קמ"ה ב'):
ששבע שנים, יומא (נ"ד א'):
שבעת אלפים, עיין לעיל (פכ"ה):

פרק כח

פסקה א

ובשנת שתים, ילקוט דניאל (רתתרנ"ט):
אפשר לומר כן, דזו המעשה היה אחר החורבן, והחורבן היה י"ט שנה לנבוכדנצר, רש"י דניאל (פ"ב פ"א):
וכן הוא אומר, ילקוט ירמיה (רשכ"א), ישעיה (רתי"ה):
שתי שמרייא דכולהון דרייא, הוא שתה השמרים של כל הדורות, שהוא היה סוף המלכים:
מ"ה שנה, דנבוכדנצר מת בשנת ל"ז לגלות יהויכין, וגלות יהויכין היה בשנת שמנה למלכו, הרי מ"ה שנה, מגילה (י"א ב'):
כ"ג גמרא:

ובלשאצר בנו שלש, דניאל (ה' א'), ובלשאצר בנו של נבוכדנצר היה:
משא דומה, ילקוט ישעיה (רת"כ), דניאל (רתתרס"ג):
נבוכדנצר להיכל, צ"ע דלא מצינו לנבוכדנצר בהיכל רק בדפנו של אנטוכיא ויקרא רבה (פי"ט ס"ו):
יום שמשחו, עיין מלכים (א' י"ט):
ששבעים שנה, דנבוכדנצר מלך קודם גלות יהויכין ח' שנים, ובסדר עולם מדפוסים הראשונים כתוב כאן, הגהה, תמיהה היא זו, זה שאומר שבעים שנה משמלך נבוכדנצר, כי לא היו כי אם שבעים חסר אחת, לפי שכשתחשוב שלשים ושבע מגלות יהויכין, שהיה בשנת שמונה למלכו, עד אויל מרדך כשתביט שני נבוכדנצר למפרע, לא היו אלא שבע, ונמצא שלא מלך נבוכדנצר אלא ארבעים ארבע, מאחר שתחשוב מקוטעים, הגהה אחרת, תמה אני על זה, כי בזה הספר עצמו אומר יד] [כורש] מלך שלש שנים מקוטעות וכאן אומר שאין אתה מוצא שנה למדי בכתובים אלא זו בלבד, ואם כן היכי אמרינן במסכת מגילה דל ה' דדריוש וכורש, ואין אנו מוצאים אלא ארבע, ויש לומר על זה, שהשנה השלישית של בלשאצר המוקדם לדריוש המדי מקוטעת, היתה, והיא היתה ראשונה לדריוש, ומאחר שבפרשה שלמעלה ממנה מנאה לאותה שלישית לבלשאצר, כדכתיב בשנת שלוש למלכות בלשאצר המלך חזון וגו', לא רצה למנותה לדריוש, והשנה השנית שלו שהיא רביעית ט] (לדריוש) [לבלשאצר] שבקבר, עליה אומר בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש, אבל מכל מקום שנתים מלך, כמו שבמסכת מגילה מונה חמש בין דריוש וכורש ואעפ"כ לא מצינו שנה למדי בכתובים אלא זו בלבד, היא השניה שלו, לפי שהראשונה הרי נמנית לבלשאצר, ועוד שנה אחת לבבל עמד דריוש והשלימה בשנים שלו, שהיא הראשונה המיוחדת לו, ע"כ:
משכבש יהויקים, דבשנה שניה למלכו כבש יהויקי לעיל (פכ"ד):
ועוד שנה, מגילה (י"ב א'), דעוד שנה אחת היה חסר לשבעים שנה מיום שכבש את יהויקים:
ופן ירך, ילקוט ירמיה (רשל"ה):
ובא בשנה השמועה זו של דריוש, בילקוט וברש"י הגירסא ובא בשנה השמועה זו של בבל שנאמר והיתה בבל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה, ואחריו בשנה השמועה מה שנאמר כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם, משל על משל זה של כורש הפרסי:
ואני בשנת, ילקוט דניאל (רתתרס"ו), עיין רש"י שם:

ודריוש, הוא דריוש בן אחשורוש:
את הבית, בילקוט איתא והרביעי יעשיר עשר גדול (יכול) מכל [מת] ת"ל והרביעי רביעי למלכי בבל וכן הוא אומר ויהי דניאל עד שנת אחת לכורש המלך:
שבעים שבעים, ילקוט דניאל (רתתרס"ו):
שעשה בגולה, נ"ב שנה הרי שבע שמיטות ושלש שנים, ומתוך שלא שלמה השבוע לא נמנה (רש"י):
רבי יוסי, ילקוט עמוס (רתקמ"ז):
שבעים שבעים, שבע פעמים שבעים הוא ת"צ:
ומה תלמוד לומר שבעים שבעים, שהרי נבואה זו היתה בסוף שבעים שנה:
אפשר לומר כן, דהפסוק והיו ימיו מאה ועשרים שנה כתיב אחר ויהי נח בן חמש מאות שנה, עיין רש"י בראשית (פ"ו פ"ג):
קודם למאה ועשרים שנה, בילקוט וברש"י הגירסא קודם עשרים שנה:
ד' לאחז, בילקוט הגירסא שלש לאחז, עיין לעיל (פכ"ב):
אפשר לומר כן, דאחז מלך ט"ז שנה, ובשש לחזקיה גלה סנחריב את עשרת השבטים:
שנתים לפני הרעש, עמוס (א' א'), ובעת רעש נצטרע עזיהו, וכ"ה שנה היה מצורע עיין לעיל (פי"ט), הרי כ"ז שנה, ויותם מלך ט"ז שנה, ואחז ט"ז שנה, ושש לחזקיה, הרי ס"ה שנה, עיין רש"י ישעיה (פ"ז פ"ח):

פרק כט

פסקה א

ארבע רבוא, אלפים שלש מאות ששים, עיין רש"י שם:
שלשים אלף ושלש מאות וששים, צ"ע דבעזרא מגיע המספר לכ"ט אלפים תתי"ח, ובנחמיה מגיל לל"א אלפים פ"ט, וברש"י איתא בפרטן אינן אלא שלשים אלף וי"ג אלף היכן הם:
גם שנים, דניאל (י' א'), עיין רש"י מגילה (י"א ב'):
ארבע שנים, ילקוט אסתר (רתתרנ"ג):
בט"ו בניסן, עיין רש"י מגילה (ט"ו א'):
על אשר, ילקוט עזרא (רתתרס"ח):
הרי הוא אומר, ילקוט ירמיה (רש"ט), עזרא (רתתרס"ז), עיין מגילה (י"א ב'):
מלאת לבבל, מן זמן אשר שלטה מלכות בל על ישראל, והוא מן גלות יהויקים שהיתה י"ח שנה קודם חורבן הבית:

ביתה דנה, עד יום תלתה לירח אדר די היא שנת שת למלכות דריוש מלכא:
וגלות אחרת עמו, כי בפעם הראשונה עלו עם זרבבל בשנת נ"ב אחר חורבן הבית:
לאתחשסתא, הוא דריוש, עיין לקמן (פ"ל):

פרק ל

פסקה א

דברי נחמיה, ילקוט נחמיה (רתתרס"ט):
בן חכליה, ויהי בחדש כסלו שנת עשרים:
ואין אתה, ילקוט עזרא (רתתרס"ח):
ב', בילקוט הגירסא ג', עיין לעיל (פכ"ח)" ובפר"א (פמ"ט):
הוא כורש, דריוש שנבנה הבית בימיו נקרא בשלשה שמות אלו, ר"ה (ג' ב'):
חמשים ושתים, כן צ"ל, וכ"ה בילקוט, וכן הגיה הצמח דוד (ח"א תמ"ב לאלף הרביעי), כי התחילה י"ח שנה קודם שנבנה הבית ממלך כורש, ועמד בפני הבית ל"ד שנה כדאיתא לקמן, הרי נ"ב שנה:
אפשר לומר כן, בא דוד ולא עשה סכות עד שבא עזרא ערכין (ל"ב ב'):
אלא מקיש, דהאי כי לא עשו לאו אסוכות מהדר אלא הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע ומאי ניהו קדושת הארץ (רש"י):
והביאך, בשובם מן הגלות משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך (רש"י):
תלמוד לומר וירשתה, יבמות (פ"ב ב'), נדה (מ"ו ב'):
יש לכם, כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קודשת הארץ ונצטרכו ליורשה ולקדשה בשניה (רש"י):
אין לכם, כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב (רש"י):
והצפיר השעיר, ילקוט דניאל (רתתרס"ו):
מתנבאים ברוח הקדש, עיין רש"י יומא (כ"א ב') דרוח הקדש לא היתה בנביאים משנת שתים לדריוש ואילך, וכבר כתב הצמח דוד (ח"א תמ"ב לאלף הרביעי) דט"ס הוא וצ"ל משנת ארבע לדריוש, שהרי בזכריה (ז' א') כתוב ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ה' אל זכריה:
שזקן זה שקנה חכמה, קידושין (ל"ב ב'):
אומר, בילקוט איתא מלכות בבל שבעים שנה:

מלכות פרס בפני הבית, ע"ז (ט' א'), פירש"י בזמן הבית בעודו בנוי לאחר שבנאו כורש נמשכה מלכותו שלשים וד' שנים, ובטלה ותפשוה בני יון ומלכו מאה ושמונים, הרי מאתים וי"ד, ובני חשמונאי נטלו מלכות מיונים ומלכו ק"ג, והורדוס אחריהם ק"ג, הרי ד' מאות וכ' שנה שהיה בית שנה בישובו:

מכאן ואילך, ממלכות הורדוס ואילך חרב הבית ובטלו מלכותן (רש"י):

צא וחשוב, והבא למנות סדר חכמים וחייהם או שני שטר חוב או שום מעשה המאורע ימנה לחרבן מעכשיו כך וכך שנים לחורבן הבית (רש"י):

לחרבן הבית, בילקו איתא תשס"ב וכן כותבין במגלה בשטר למנין יונאי אלפי וק"ז עשרה שנים, ובודאי הוא הוספה מאחד הגאונים שהיה בשנת ד' אלפים תק"צ שהוא תשס"ב אחר החורבן, ובמקום וק"ז עשרה שנים, צ"ל וקמ"ב שנה, כי למנין היונים מונין ש"פ שנה לפני החורבן ותשס"ב הרי אלף ומ"ב שנה, עיין ע"ז (י' א'), והוספה כזו נפל גם בסדר עולם זוטא עיין צמח דוד (ח"א תתפ"א לאלף החמישי):

פירטון שלימון, בילקוט איתא פורטוס טלימין סליקום וסנטירוס אנטיון אנטיוכוס וקסקלגס:

מפולמוס, פירוש חיל, ובסוטה (מ"ט א') פולמוס של אספסיינוס ושל טיטוס ופולמוס האחרון, פירש"י פולמוס של אספסיינוס, חיל שהביא אספסיינוס על ירושלם, ופולמוס של טיטוס שהביא הורקנוס אאריסתובלוס אחיו, ובין זה לזה היו חמשים ושתים שנה כדאמר בסדר עולם, ופולמוס האחרון הוא של חורבן הבי, ושל טיטוס נמי הוא:

עד פולמוס, בילקוט איתא רומיים:

שמונים שנה, בילקוט איתא שבע עשרה שנה ומלכותבית כוזיבא, בודאי איזה ט"ס שם:

מפולמוס של אספסינוס, מכאן משמע דפולמוס של אספסינוס היה חורבן הבית:

כ"ד, בילקוט איתא חמשים ושתים שנה, עיין רש"י סנהדרין (צ"ז ב'):

י"ו שנה, בילקוט איתא שלש שנים ומחצה מכאן ואילך צא וחשוב שש מאות ושש עשרה שנה ומחצה, נראה דצ"ל שבע מאות ושש שנה ומחצה, דכבר כתבתי לעיל (הערה כ') דזה החשבון הוא הוספת גאון אחד אשר היה בשנת תשס"ב אחר החורבן, לכן חשב מתשס"ב, נ"ב שנה שהיה אחר החורבן עד מלחמת בן כוזיבא, ושלש שנים ומחצה מלחמת בן כוזיבא, הרי נשאר מתשס"ב שבע מאות ושש שנה ומחצה:

ב' שנים ומחצה, בסנהדרין (צ"ג ב') איתא בר כוזיבא מלך תרתין שנין ופלגא:

נ"ב שנה, עיין סנהדרין (צ"ז ב'), ובירושלמי תענית (פ"ד ה"ה), ואיכא רבה (פ"ב פסוק בלע ה'):

רבי יוסי, ערכין (י"א ב'):
ותשעה באב היה, ובתענית (כ"ט א') ערב תשעה באב היה, ט"ס:
בחדש הרביעי, שם (כ"ח ב'):
והוא מהשנא, ילקוט דניאל (רתתר"ס):
לעתיד לבוא, בילקוט איתא וכן הוא אומר בטרם אצרך בבטן ידעתיך:
בטרם אצרך, ילקוט ירמיה (רר"ס), עיין רש"י שם:
יכול בעתו, פירוש בזמן שהגיע עת ללדת (זית רענן):
לאדם הראשון, ע"ז (ה' א'):
דור דור, בילקוט איתא רשעי כל דור ודור שנאמר זרו רשעים מרחם:
שמותיהן, בילקוט הגירסא שנותם:
צעדי תספור, לא תשמר על חטאתי, בילקוט איתא ואומר גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולא אחד בהם, ואומר וזאת תורת האדם אדני ה', אבל תלמידי חכמים ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם אספרם מחול ירבון הקיצתי ועודי עמך:
ברוך ה' אשר עזרני לגמור הגהת סדר עולם, ביום ועש"ק יתרו לסדר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, י"ט ימים לחדש שבט, שנת זה כל ימות עולם לפ"ק, כן יעזרני ה' להגדיל תורה ולהאדירה, ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, אמן: